

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Agnieszka Żołądkiewicz

DZIAŁALNOŚĆ INNOWACYJNA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW W NIEMCZECH NA TLE KRAJÓW UNII EUROPEJSKIEJ

Zarys treści. W artykule przedstawiona została charakterystyka sektora MŚP w Niemczech. Szczególna uwaga została poświęcona analizie działalności innowacyjnej niemieckich małych i średnich przedsiębiorstw. Ponadto została podjęta próba porównania poziomu innowacyjności niemieckich przedsiębiorstw z przedsiębiorstwami pozostałych krajów Unii Europejskiej. W tym też celu omówione zostały takie aspekty, jak: odsetek podmiotów wdrażających innowacje produktowe lub procesowe, nakłady na działalność innowacyjną, odsetek firm, które wdrożyły innowacje organizacyjne lub marketingowe, procent firm prowadzących wewnętrzną działalność B+R oraz wielkość nakładów na ten cel.

Słowa kluczowe: MŚP, innowacyjność, działalność B+R.

WSTĘP

Małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) zajmują w gospodarce szczególne miejsce. Z jednej strony z definicji wynika, iż należą do małych i tym samym do słabszych podmiotów funkcjonujących na rynku. Można zatem stwierdzić, że nie ma potrzeby poświęcać im wiele uwagi. Jednak z drugiej strony z powodu występowania ogromnej ich liczby w gospodarce, dużego udziału

w kształtowaniu siły i pozycji ekonomicznej kraju oraz obywateli stanowią ważny temat polityki gospodarczej rządu i działalności jego agend odpowiedzialnych za gospodarkę.

Wraz z nasileniem presji konkurencyjnej, narastaniem walki o klienta, a także globalizacją, internacjonalizacją i możliwością ekspansji na rynki zagraniczne jednym z warunków pozwalających na przetrwanie i osiągnięcie sukcesów rynkowych przez małe i średnie przedsiębiorstwa jest szerokie wprowadzenie innowacji. Nie wystarczy już bowiem uruchomienie działalności firmy, która znalazła oraz zagospodarowała nawet intratną niszę rynkową. Aby sprostać wyzwaniom, niezbędne jest pogłębianie wiedzy o potrzebach klientów, poprawa ich satysfakcji, wyprzedzanie konkurentów oraz stałe doskonalenie oferty rynkowej. Tym samym coraz częściej konieczne staje się wdrażanie innowacji we wszystkich obszarach funkcjonowania MŚP (Koszałka, 2011, s. 7).

Małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią ważny sektor w gospodarkach wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej, w tym m.in. odgrywają znaczącą rolę w rozwoju gospodarczym Niemiec, gdzie zdolność oraz potencjał innowacyjny MŚP wpływa istotnie na zdobycie przewagi konkurencyjnej. Celem pracy jest przedstawienie działalności innowacyjnej małych i średnich przedsiębiorstw niemieckich na tle przedsiębiorstw krajów Unii Europejskiej.

1. DEFINICJA SEKTORA MŚP W ŚWIETLE REGULACJI UE I NIEMIEC

Klasyfikacja przedsiębiorstw może być przeprowadzona na podstawie wielu kryteriów. W Unii Europejskiej od 1 stycznia 2005 r. z uwagi na pomoc publiczną udzielaną przedsiębiorcom stosowana jest definicja mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw przyjęta w zaleceniu Komisji Europejskiej z 6 maja 2003 r. Zgodnie z tym zaleceniem w ramach analizowanej grupy wyróżnia się przedsiębiorstwa:

- mikroprzedsiębiorstwa – zatrudniające nie więcej niż 10 osób, których roczny obrót nie przekracza kwoty 2 mln euro lub roczny bilans nie przekracza kwoty 2 mln euro;
- małe – zatrudniające mniej niż 50 pracowników, których roczny obrót nie przekracza kwoty 10 mln euro lub roczny bilans nie przekracza kwoty 10 mln euro;
- średnie – zatrudniające mniej niż 250 pracowników, których roczny obrót nie przekracza kwoty 50 mln euro lub roczny bilans nie przekracza kwoty 43 mln euro (Hybka, 2009, s. 613–614).

Odnosząc się natomiast do regulacji funkcjonujących w gospodarce niemieckiej można zauważyć, że poza unijnymi kryteriami wyróżniania MŚP stosowane są również kryteria narodowe. Przykładowo w § 267 niemieckiego Kodeksu Handlowego, przedsiębiorstwa zorganizowane w formie spółek kapitałowych zostały podzielone na duże, średnie i małe, przy czym do sektora MŚP zalicza się przedsiębiorstwa małe i średnie. Kryteria tej klasyfikacji prezentuje tabela 1. Zakłada się, że do danej grupy przedsiębiorstw zaliczane są spółki, które spełniają co najmniej dwa z podanych warunków (Hybka, 2009, s. 614).

Tabela 1. Podział przedsiębiorstw w Niemczech według § 267 Kodeksu Handlowego

Kryterium podziału	Wielkość przedsiębiorstwa		
	małe	średnie	duże
Suma bilansowa (w euro)	poniżej 4 015 000	od 4 015 000 do 16 060 000	powyżej 16 060 000
Obrót (w euro)	poniżej 8 030 000	od 8 030 000 do 32 120 000	powyżej 32 120 000
Liczba pracowników	poniżej 50	od 50 do 250	powyżej 250

Źródło: Hybka, 2009, s. 614.

W niemieckich badaniach naukowych oraz w publicystyce ekonomicznej dużą popularnością cieszą się kryteria podziału sformułowane przez Instytut Badań MŚP w Bonn (Institut für Mittelstandsforschung Bonn – IfM), który wyróżnia przedsiębiorstwa na podstawie podobnych kryteriów jak w przypadku definicji unijnych, tj. wielkości obrotów i liczby zatrudnionych pracowników. Zgodnie z nimi w analizowanym sektorze MŚP wymienia się przedsiębiorstwa małe i średnie, które spełniają poniższe kryteria (tabela 2).

Tabela 2. Kryteria podziału przedsiębiorstw w ramach MŚP według Instytutu Badań MŚP w Bonn

Kryterium podziału	Wielkość przedsiębiorstwa	
	małe	średnie
Obrót (w euro)	poniżej 1 mln	od 1 mln do 50 mln
Liczba pracowników	do 9	od 10 do 499

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Unternehmensgrößenstatistik – Unternehmen, Umsatz und sozialversicherungspflichtig Beschäftigte 2004 bis 2009 in Deutschland, Ergebnisse des Unternehmensregisters (URS 95), 2012, IfM Bonn, s. 174.

Najbardziej istotnym odchyleniem pomiędzy zaleceniem Unii Europejskiej a niemiecką praktyką jest liczba zatrudnionych. W Unii Europejskiej górna granica wynosi 250, a w Niemczech – 500 pracowników. Przystawienie się na wytyczne Komisji Europejskiej nie byłoby ze względów statystycznych żadnym problemem. Miałyby to jednak niekorzystne skutki ekonomiczne szczególnie dla małych i średnich przedsiębiorstw w niemieckim przemyśle, które w zestawieniu z innymi gałęziami gospodarki cechują się ponadprzeciętną wielkością, np. przeciętna wielkość małego i średniego przedsiębiorstwa w przemyśle jest 5 razy większa niż w rzemiośle (Małachowski, 2011, s. 95).

Pomimo że w Niemczech ciągle powszechna jest definicja przedstawiona przez IfM Bonn, to w niektórych niemieckich landach coraz częściej zastępuje się ją przez zalecenie KE. Kryteria unijne zaczyna się stosować szczególnie przy udzielaniu małym i średnim przedsiębiorstwom pomocy z publicznych programów wsparcia (Małachowski, 2011, s. 95).

2. STAN SEKTORA MŚP W NIEMCZECH

Według danych z Instytutu Badań MŚP w Bonn (IfM) w 2009 r. przedsiębiorstwa należące do sektora MŚP tzw. stanu średniego (*mittelstandische Unternehmen*¹) stanowiły w Niemczech 99,5% wszystkich przedsiębiorstw (tabela 3). Przy tym sektor MŚP w większym stopniu zdominowany był przez mikrofirmy, których udział w całkowitej liczbie przedsiębiorstw w roku 2009 wyniósł 90% (małe – 7,7%, średnie – 1,8%).

Jak wskazują długoterminowe tendencje w latach 2006–2009, liczba przedsiębiorstw sektora MŚP w Niemczech systematycznie rosła. Zestawiając rok 2006 z rokiem 2008, można zauważyć wzrost liczby danych przedsiębiorstw o 2,37%. Pomimo jednak trendu wzrostowego w 2009 r. odnotowany został spadek liczby firm z 3 619 016 (rok 2008) do 3 580 510, tj. o 1,1%. Takie zmniejszenie liczby MŚP wywołane było skutkami kryzysu finansowego gospodarki światowej.

---

¹ Niemieckojęzyczne określenie *mittelstandische Unternehmen*, a także *Mittelstand* lub *kleine und mittlere Unternehmen/KMU* odpowiadają polskiemu określeniu ‘małe i średnie przedsiębiorstwa’ i anglojęzycznej kategorii *SME/Small and Medium sized Enterprises*.

Tabela 3. Liczba przedsiębiorstw według klas wielkości² w latach 2006–2009

Wyszczególnienie	Rok							
	2006		2007		2008		2009	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Mikro	3 201 619	90,2	3 234 462	90,1	3 272 529	90,0	3 237 878	90,0
Małe	271 007	7,6	275 475	7,7	280 791	7,7	278 459	7,7
Średnie	62 477	1,8	64 365	1,8	65 696	1,8	64 173	1,8
Duże	16 137	0,5	16 963	0,5	17 479	0,5	16 738	0,5
Ogółem	3 551 240	100,0	3 551 240	100,0	3 636 495	100,00	3 597 248	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Schlüsselzahlen des Mittelstands in Deutschland gemäß der KMU-Definition der EU-Kommission*, www.ifm-bonn.org, (04.06.2012).

Znaczenie sektora MŚP w Niemczech nie wynika jedynie z liczebności przedsiębiorstw. Sektor ten odgrywa również istotną rolę w tworzeniu miejsc pracy (tabela 4). W 2009 r. w sektorze MŚP znalazło pracę około 14 mln osób. W analizowanym okresie (2006–2009) można było zauważyć systematyczny wzrost liczby pracujących, z wyjątkiem przedsiębiorstw średnich (jak i dużych), gdzie w 2009 r. odnotowany został spadek.

Tabela 4. Liczba pracujących w przedsiębiorstwach według klas wielkości w latach 2006–2009 (w mln)

Wyszczególnienie	Rok							
	2006		2007		2008		2009	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Mikro	3,86	15,9	3,88	15,6	3,89	15,3	3,92	15,6
Małe	4,52	18,5	4,60	18,5	4,69	18,5	4,72	18,7
Średnie	5,01	20,6	5,15	20,7	5,23	20,6	5,22	20,7
Duże	10,97	45,0	11,25	45,2	11,54	45,5	11,31	44,9
Ogółem	24,36	100,0	24,88	100,0	25,35	100,0	25,17	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Schlüsselzahlen des Mittelstands*.

² Klasyfikacja zgodna z zaleceniem Komisji Europejskiej z dnia 6 maja 2003 r.

Na podstawie danych z Eurostatu na rok 2008 Niemcy na tle krajów UE zajęły pierwsze miejsce pod względem liczby osób pracujących w przedsiębiorstwach³ z wynikiem 22,4 mln osób. Liderem okazały się również w zestawieniu krajów UE pod względem liczby pracujących na jedną firmę (12,5) (PARP, 2011, s. 19, 21).

Tak liczna grupa przedsiębiorstw będąca zarazem miejscem pracy dla wielu osób ma istotny wpływ na rozwój gospodarczy kraju. Szacuje się, że działalność gospodarcza sektora MŚP w 2009 r. w Niemczech stanowiła 37,7% (tabela 5) obrotów gospodarczych wszystkich przedsiębiorstw (mikro – 10,9%, małe – 11,7%, średnie – 15,1%). Analizując okres 2006–2009, zauważyć można systematyczny wzrost wartości obrotów do roku 2009, w którym odnotowany został już spadek, będący zapewne efektem wcześniej wspomnianego kryzysu finansowego.

Tabela 5. Obrót przedsiębiorstw według klas wielkości w latach 2006–2009

Wyszczególnienie	Rok							
	2006		2007		2008		2009	
	mld euro	%	mld euro	%	mld euro	%	mld euro	%
Mikro	539,05	11,1	543,70	10,6	557,13	10,4	544,08	10,9
Małe	582,27	12,0	593,73	11,6	615,85	11,5	583,99	11,7
Średnie	746,74	15,3	774,64	15,1	804,73	15,0	752,04	15,1
Duże	3 004,35	61,7	3 211,71	62,7	3 384,92	63,1	3 098,84	62,2
Ogółem	4 872,41	100,0	5 123,78	100,0	5 362,64	100,0	4 978,94	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Schlüsselzahlen des Mittelstands*.

³ Sekcje C-I oraz K NACE rev. 2.

3. SKALA INNOWACYJNOŚCI NIEMIECKICH PRZEDSIĘBIORSTW SEKTORA MŚP NA TLE UE*

Termin „innowacja” wywodzi się od łacińskiego słowa *innovatio*, oznaczającego wdrożenie czegoś nowego, innowatorskiego lub nowość, odnoszący się najczęściej do wyrobu, usługi lub pomysłu (Wilmańska-Sosnowska, 2010, s. 11). W literaturze przedmiotu pojawia się wiele definicji pojęcia innowacyjność, jednak można stwierdzić, że wszystkie z nich koncentrują się na Schumpeterowskiej myśli o postępie i rozwoju gospodarczym. To właśnie J. Schumpeter jako pierwszy zastosował pojęcie innowacji we współczesnym rozumieniu tego słowa, formułując w ten sposób pewną siłę społeczno-ekonomiczną, która jest podstawą przedsiębiorczości oraz motorem wzrostu i rozwoju jakiegokolwiek podmiotu (Nowacki, Staniewski, 2010, s. 35). Schumpeter, wyjaśniając istotę innowacji, posłużył się następującymi słowami: „dzięki zastosowaniu nowych kombinacji aktualnie dostępnych czynników produkcji wykorzystywanych w nowych fabrykach i najczęściej dzięki powstawaniu nowych przedsiębiorstw wytwarzających nowe produkty lub stosujących nowe, a więc jeszcze nie sprawdzone, metody wytwarzania lub dzięki temu, że przedsiębiorstwa te obsługują nowe rynki lub nabywają środki produkcji na nowych rynkach. To co my, wbrew regułom prawdziwej nauki, nazywamy postępowaniem ekonomicznym, na ogół odnosi się do użycia zasobów produkcyjnych według nowych, dotychczas niesprawdzonych w praktyce gospodarczej zasad, a zarazem wycofywania tych zasobów z użycia w sposobach, które

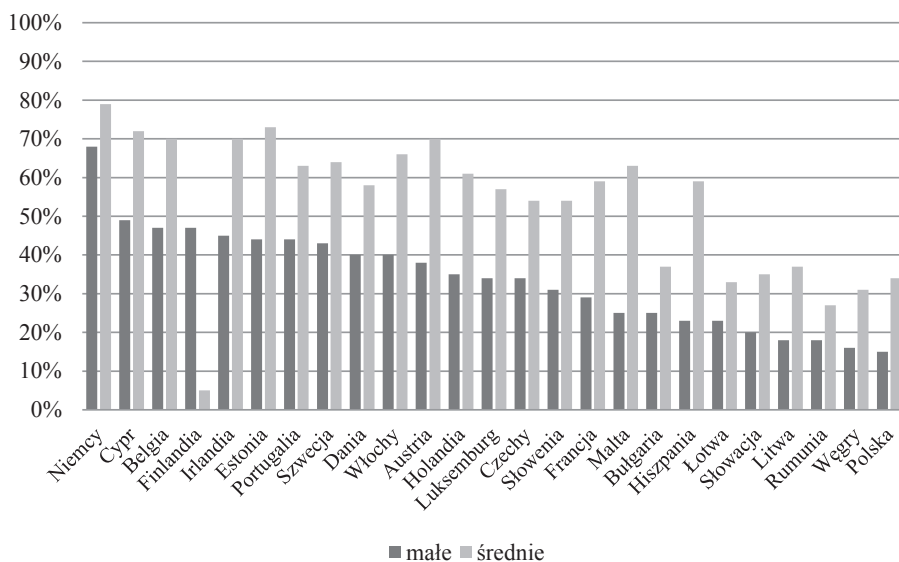
---

* Zaprezentowana analiza nt. innowacyjności została przygotowana na podstawie raportu „Innowacyjność 2010”, w którym zamieszczone zostały dane z GUS i Eurostat zbierane w ramach badania Community Innovation Survey (CIS 2006). Dane z GUS dotyczą przedsiębiorstw, których działalność gospodarcza zaklasyfikowana była do następujących rodzajów działalności wg PKD 2004: Przemysł – sekcja C, D, E. Z kolei dane Eurostat dotyczą przedsiębiorstw, których działalność gospodarcza zaklasyfikowana była do następujących rodzajów działalności wg Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007 – NACE R2): Sekcja B, C, D, E. Ponadto dane GUS dotyczące liczby przedsiębiorstw innowacyjnych obejmują firmy, które wdrożyły innowacje produktowe lub procesowe, podczas gdy dane Eurostat uwzględniają także przedsiębiorstwa, które nie wdrożyły innowacji, jednak realizowały projekt innowacyjny, który był przerwany lub niezakończony. W porównaniach międzynarodowych różna liczba analizowanych krajów może wynikać z braku lub niepełnych dostępnych danych. W danym opracowaniu jako przedsiębiorstwa małe określa się przedsiębiorstwa o liczbie pracujących 10–49, a średnie – 50–249 (sektor MŚP – 10–249).

były stosowane do tej pory. To właśnie stanowi istotę pojęcia, które nazywamy innowacją” (Świtalski, 2005, s. 115–116).

W rozwiniętych gospodarkach, w tym również w gospodarce Niemiec główną siłą napędową wzrostu produktywności są innowacje oparte na trzech filarach: badaniach i rozwoju (B+R), wiedzy oraz edukacji. Prowadzone działania innowacyjne stanowią kluczowy element prowadzący do zwiększania wydajności i wzrostu gospodarczego, przyczyniając się tym samym do umocnienia zdolności konkurencyjnej krajowej gospodarki na rynku międzynarodowym (Łapiński, 2010, s. 9).

Jednym z najczęściej używanych wskaźników do oceny innowacyjności przedsiębiorstw jest odsetek podmiotów wdrażających innowacje produktowe lub procesowe (Łapiński, 2010, s. 10). Dany wskaźnik został zaprezentowany dla wybranych krajów na poniższym wykresie.

Wykres 1. Odsetek firm innowacyjnych w wybranych krajach w latach 2006–2008

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Łapiński, 2010, s. 12.

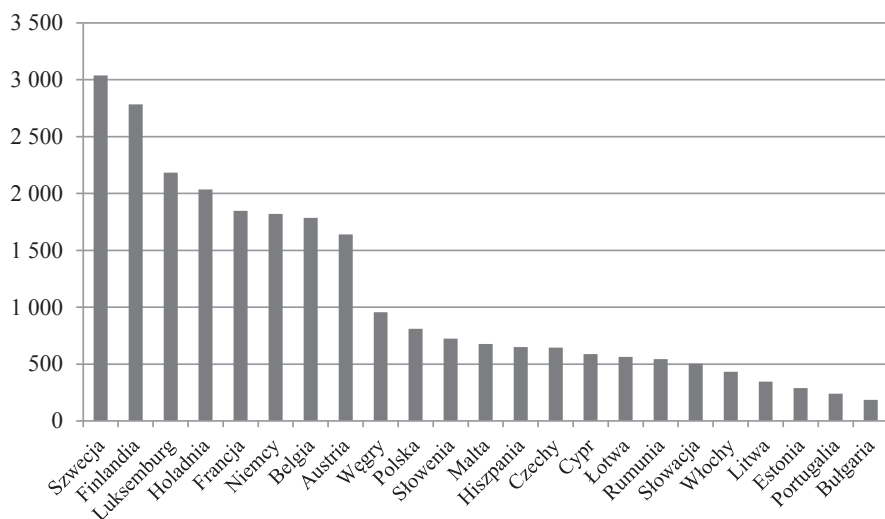
Analizując dany wskaźnik, można zauważyć, że Niemcy na tle innych krajów UE zanotowały najlepszy odsetek w populacji małych i średnich przedsiębiorstw, który został oszacowany odpowiednio na poziomie 68% – małe, 79% – średnie.

Odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych określa, jaki jest udział innowatorów w ogólnej liczbie firm. Wskaźnik ten nie odzwierciedla jednak faktycz-

nych rozmiarów działalności innowacyjnej przedsiębiorstw. Dlatego też za najważniejszy wskaźnik poziomu innowacyjności gospodarki przyjmuje się nakłady na działalność innowacyjną (Łapiński, 2010, s. 17).

Według danych Eurostatu w 2008 r. przeciętne nakłady na działalność innowacyjną niemieckich przedsiębiorstw prowadzących działalność innowacyjną o liczbie pracujących powyżej 9 osób wyniosły 1 821 tys. euro (wykres 2). Tym samym w ramach krajów UE Niemcy zajęły 6 miejsce.

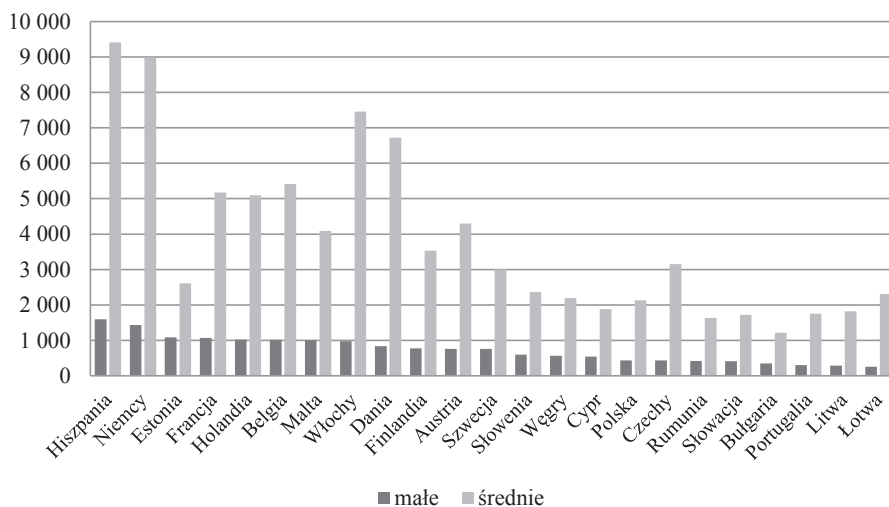
Wykres 2. Nakłady na innowacje na jedno przedsiębiorstwo prowadzące działalność innowacyjną w 2008 r. (w tys. euro)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Łapiński, 2010, s. 18.

Efektem działalności innowacyjnej prowadzonej przez przedsiębiorstwa przemysłowe jest wprowadzanie na rynek nowych lub istotnie zmienionych wyrobów. Wskaźniki, które poddają ocenie dany efekt działalności innowacyjnej, to odsetek przedsiębiorstw, które sprzedały wyroby nowe lub istotnie ulepszone oraz udział sprzedaży tych wyrobów w wartości sprzedaży ogółem przedsiębiorstw (Łapiński, 2010, s. 22).

Biorąc pod uwagę wartość produkcji sprzedanych wyrobów nowych lub istotnie zmodyfikowanych jedynie dla firm na jedno przedsiębiorstwo, które wdrożyło taką innowację, przedsiębiorstwa niemieckie w latach 2006–2008 zajęły 2 miejsce wśród 23 krajów, biorąc pod uwagę przedsiębiorstwa małe,

jak i średnie (wykres 3). Przeciętna sprzedaż tego typu wyrobów wynosiła odpowiednio dla małych 1 434 tys. euro, a dla średnich 8 985 tys. euro.

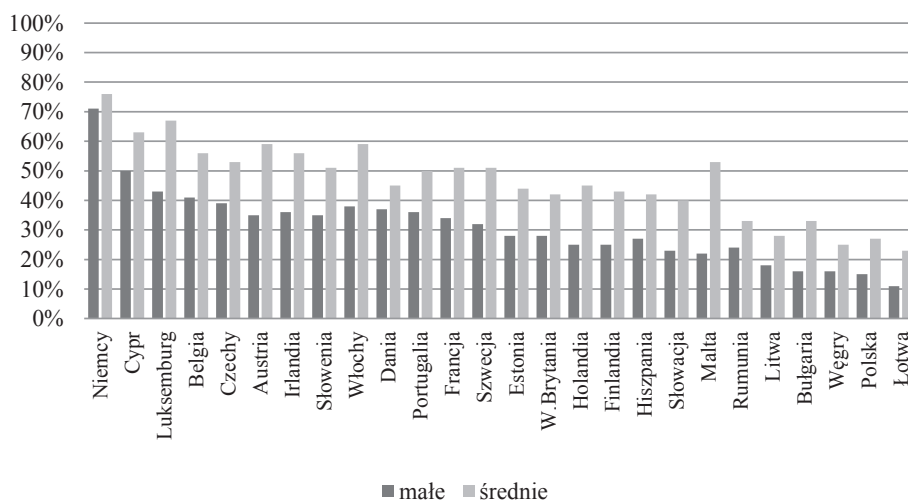
Wykres 3. Produkcja sprzedana wyrobów nowych lub istotnie zmodyfikowanych nowych jedynie dla firm na jedno przedsiębiorstwo, które wdrożyło taką innowację, w wybranych krajach, w latach 2006–2008 (tys. euro)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Łapiński, 2010, s. 27.

Działalność innowacyjna poza innowacjami technologicznymi obejmuje również zmiany sposobu organizacji przedsiębiorstwa oraz zmiany na etapie marketingu produktów określane jako innowacje nietechnologiczne⁴. Jeszcze do niedawna nie były one uznawane powszechnie za równie ważne jak innowacje produktowe i procesowe. Dopiero w ostatnich latach zostały włączone do badań innowacyjności przedsiębiorstw i coraz bardziej zyskują na znaczeniu oraz coraz częściej podkreśla się ich znaczenie jako ważnego rodzaju innowacji, z reguły ściśle powiązanego z równoczesnymi inwestycjami w innowacje technologiczne (Łapiński, 2010, s. 32–33).

⁴ Za innowacje organizacyjne przyjmuje się wdrożenie nowej metody organizacyjnej w przyjętych przez firmę zasadach działania, w organizacji miejsca pracy lub w stosunkach z otoczeniem. Natomiast za innowacje marketingowe uznawane jest wdrożenie nowej metody marketingowej wiążącej się ze znaczącymi zmianami w projekcie/konstrukcji produktu lub w opakowaniu, dystrybucji, promocji lub strategii cenowej.

W latach 2006–2008 innowacje organizacyjne lub marketingowe wdrożyło w Niemczech 73% firm przemysłowych, z tego 71% małych firm, 76% średnich (wykres 4). Na tle innych państw niemieckie firmy zajęły pierwsze miejsce we wszystkich kategoriach, tzn. biorąc pod uwagę zarówno całą zbiorowość firm o liczbie pracujących powyżej 9 osób, jak również małe i średnie przedsiębiorstwa.

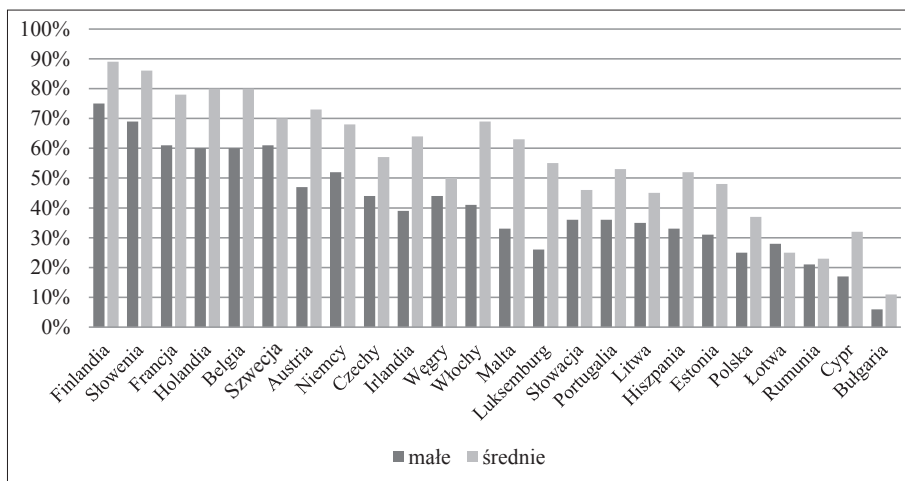

Wykres 4. Odsetek firm, które w latach 2006–2008 wdrożyły innowacje organizacyjne lub marketingowe

Źródło: opracowanie własne: na podstawie Łapiński, 2010, s. 33.

W analizie porównawczej związanej z poziomem innowacyjności poszczególnych gospodarek za kluczowy wskaźnik uważa się również działalność badawczo-rozwojową przedsiębiorstw. Działalność badawczo-rozwojowa (B+R) definiowana jest jako badania i eksperymentalne prace rozwojowe, tzn. działania mające na celu rozwój wiedzy oraz efektywne jej wykorzystanie w praktyce. W skład działalności B+R wchodzi badania podstawowe i stosowane oraz prace rozwojowe. Znaczenie wyników działalności badawczo-rozwojowej we współczesnym świecie stale rośnie. Prace B+R traktowane są jako główny czynnik postępu technologicznego w świecie. W szybko zmieniających się sektorach gospodarki firmy zmuszone są do ciągłego dostosowywania siebie i swoich produktów do nowych uwarunkowań. Adaptacyjność, a także nowatorskość rozwiązań stają się wówczas ważnymi czynnikami konkurencyjności przedsiębiorstw (Łapiński, 2010, s. 46).

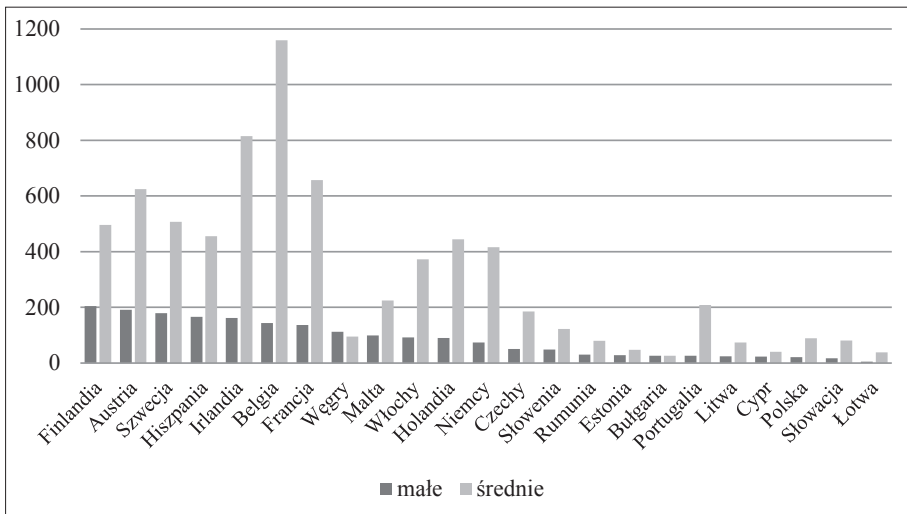
Z danych Eurostatu wynika, że działalność badawczo-rozwojowa była prowadzona przez znaczny odsetek innowacyjnych niemieckich przedsiębiorstw (wykres 5). Aż 52% niemieckich małych firm innowacyjnych zdecydowało się na wewnętrzną działalność B+R, co dało 7 miejsce w zestawieniu wybranych krajów europejskich. Dla przykładu lider zestawienia – Finlandia – zanotował 75% małych przedsiębiorstw innowacyjnych prowadzących działalność B+R. W analogicznym zestawieniu średnie przedsiębiorstwa niemieckie uplasowały się na pozycji 9 z wynikiem 68%.

Wykres 5. Odsetek firm prowadzących wewnętrzną działalność B+R w ogólnej liczbie innowacyjnych przedsiębiorstw, w wybranych krajach w latach 2006–2008

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Łapiński, 2010, s. 47.

Co do przeciętnych nakładów na wewnętrzną działalność B+R na jedno przedsiębiorstwo prowadzące taką działalność w wybranych krajach, przedsiębiorstwa niemieckie o liczbie pracujących powyżej 9 osób uplasowały się na 5 miejscu z wynikiem 1 482 tys. euro, wyprzedzając firmy z takich krajów jak Holandia, Belgia czy Norwegia. Najslabiej wypadły małe przedsiębiorstwa, które zanotowały 12 pozycję (74 tys. euro) na 23 notowanych krajów (wykres 6). Wyraźnie lepsze wyniki osiągnęły średnie firmy. Zajęły one 9 miejsce w zestawieniu, osiągając wyniki na poziomie 416 tys. euro.

Wykres 6. Przeciętne nakłady na wewnętrzną działalność B+R na jedno przedsiębiorstwo prowadzące taką działalność w wybranych krajach w 2008 r. (w tys. euro)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Łapiński, 2010, s. 51.

PODSUMOWANIE

We współczesnych gospodarkach rynkowych wysoko rozwiniętych państw ogromną rolę odgrywają małe i średnie przedsiębiorstwa. Podobnie jest również w gospodarce Niemiec, gdzie sektor MŚP obejmuje zdecydowaną większość przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą. Kluczowym czynnikiem zaistnienia tych przedsiębiorstw na rynku, jak również przetrwania i tym samym zdobycia konkurencji jest prowadzenie przez nie działalności innowacyjnej.

Analizując działalność innowacyjną niemieckich małych i średnich przedsiębiorstw w porównaniu do przedsiębiorstw innych krajów UE, można stwierdzić, że cechuje je wysoki poziom innowacyjności. Potwierdzeniem tego jest m.in. wysoki odsetek niemieckich przedsiębiorstw wdrażających innowacje produktowe lub procesowe, znaczne nakłady na prowadzoną działalność innowacyjną czy też wysoki odsetek firm prowadzących wewnętrzną działalność B+R. Tym samym to przedsiębiorstwom prowadzącym działalność innowacyjną na wysokim poziomie można przypisać kluczową rolę w zakresie konkurencyjności i dynamiki rozwoju gospodarczego.

LITERATURA

- Hybka M. M. (2009), *Rola sektora małych i średnich przedsiębiorstw w gospodarce Niemiec i Francji*, [w:] A. Bielawska (red.), *Uwarunkowania rynkowe rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw, MIKROFIRMA 2009*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- Jodkowska L. (2010), *Bariery działalności innowacyjnej MŚP w Niemczech*, [w:] Bielawska A., Szopa A. (red.), *Strategie zarządzania mikro i małymi przedsiębiorstwami, MIKROFIRMA 2010*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- Koszalka J. (2011), *Doradztwo dla strategii rozwoju innowacyjnego w MŚP*, PARP, Warszawa.
- Łapiński J. (2010), *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw przemysłowych w Polsce*, [w:] *Innowacyjność 2010*, PARP, Warszawa.
- Małachowski W. (2011), *Spoleczna gospodarka rynkowa współczesnych Niemiec*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Nowacki R., Staniewski M. W. (red.), (2010), *Podjęcie innowacyjne w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, Difin, Warszawa.
- Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, (2011), PARP, Warszawa.
- Schlüsselzahlen des Mittelstands in Deutschland gemäß der KMU-Definition der EU-Kommission*, www.ifm-bonn.org [04.06.2012].
- Świtalski W. (2005), *Innowacje i konkurencyjność*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Unternehmensgrößenstatistik – Unternehmen, Umsatz und sozialversicherungspflichtig Beschäftigte 2004 bis 2009 in Deutschland, Ergebnisse des Unternehmensregisters (URS 95), (2012), IfM Bonn, Bonn.
- Wilmańska-Sosnowska S. (2010), *Innowacyjność jako źródło konkurencyjności polskich przedsiębiorstw*, „Zarządzanie Innowacyjne w Gospodarce i Biznesie 2010”, nr 1.

INNOVATIVE ACTIVITY OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN GERMANY IN COMPARISON TO EU COUNTRIES

A b s t r a c t. Small and medium enterprises constitute an important sector in the economies of all Member States of the European Union. In the German economy, the SME sector comprises the vast majority of enterprises. A key factor in the existence of these companies in the market is to carry out innovative activity. This article presents the innovative activities of SMEs of Germany in comparison with EU countries.

K e y w o r d s: SMEs, innovation, R&D.